

Publication of Association Esprit, Société et Rencontre
Strasbourg/France

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSS

Volume 5 Issue 8, p. 1209-1217, December 2012

***ESKİLER YENİLER VE DEĞİŞENLER BAĞLAMINDA
GÜNÜMÜZ TUR ABDİN SÜRYANİLERİNDE EVLENME
GELENEKLERİ***

*MARRIAGE CUSTOMS IN TODAY'S TUR ABDIN SYRIANS
WITHIN THE CONTEXT OF OLDS MODERNS AND
COVARIATES*

Yrd. Doç. Dr. Muammer ULUTÜRK

*Batman Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Ortaçağ Tarihi
Anabilim Dalı*

Abstract

An important part of Turkish Syrians whose population has decreased quite well these days has been living basicly in Mardin and Midyat, the region called as "Tur Abdin". In the North Hasankeyf, in the North-East Siirt, in the East Cizre, in the South Nusaybin, in the West Mardin and in the North-West Savur make the borders of Tur Abdin when Midyat was taken as the centre.

According to the information obtained in 2005, approximately 2000 Syrian population lives in Tur Abdin region. It is not possible to give exact population information since some Syrians in Turkey and abroad have been returning their homelands for certain or seasonal recently. However, the number mentioned above is very close to the exact number because it is based on the information given by Syrian people as source in 2005. Of this population, about 1200 inhabits in Midyat, Dargeçit and Idil, about 400 inhabits in Nusaybin and about 400 of this population inhabits in Mardin. Apart from these, 3 families live in Dereici (Killit) village connected to Savur and 1 family live in the town centre of Omerli.

According to the Syrian belief, marriage is one of the seven holly secrets of Syrian Church which they come together in a holly way with the fertility of special prayers, come side by side and which they belong to in order to make the generation of faithful women and men continue. Marriage is a natural law which God established in the beginning of world by saying in Holly Bible "It is not convenient Adam be alone, so I will create a suitable assistant for him" (Genesis, 2.18).

In modern times, different incentives cause the religion and traditional way of living to change, to erode or even to be lost. In the case with Syrians whose origins go back thousands of years, although they go on challenging the effect of modernity with the reasons coming from the dependence on the church authority and ethnic belonging, some issues face change. As will be pointed out below, getting married with a person of another religion, getting divorced of the ones migrating to the Western countries despite the church prohibition etc. are such examples.

The influence of church is felt in all kinds of life styles of Syrians whom we observe that they are extremely affiliated to their religion and traditions. Despite the changing living conditions, it is seen that engagement, marriage contract, wedding ceremonies, family or bringing up children applications are realized in accordance with the secrecy and boundaries defined by the church.

Although marriage in Syrians is realized within the boundaries that is drawn by the church, in some applications they appear some similarities between Muslims because of neighborhood relations.

In this manuscript, in general sense, the wedding traditions of Syrians of today's Mardin, their family institutions, on contrary to this, opposition and being plucked from it, the effect of modernity which means evolution or change in all fields of individual, social and political life aspects have been tried to be examined; apart from the literature, some Syrians living in Mardin and Midyat city centres and their rural areas have been interviewed face to face within the context of issue.

Key Words: Syrians, Marriage, Tradition, Family, Tur Abdin

Öz

Günümüzde sayıları hayli azalmış bulunan Türkiyeli Süryanilerin önemli bir kısmı Mardin ve Midyat başta olmak üzere "Tur Abdin" adı verilen bölgede yaşamaktadırlar. Midyat merkez alındığında Kuzeyde Hasankeyf, Kuzeydoğuda Siirt, Doğuda Cizre, Güneyde Nusaybin, Batıda Mardin ve Kuzeybatıda Savur Tur Abdin'in sınırlarını oluşturmaktadır.

2005 yılında elde edilen bilgilere göre, Tur Abdin bölgesinde yaklaşık 2000 kişilik Süryani nüfusu yaşamaktadır. Son zamanlarda hem Türkiye içinden hem dış ülkelerden kesin ve mevsimlik geri dönüşler olduğu için çok net nüfus bilgileri vermek pek mümkün değildir. Ancak yukarıda verilen sayı 2005 yılında Süryani kaynak kişilerden edinilen bilgilere dayandığından kesin sayıya çok yakındır. Bu nüfusun 1200'e yakını Midyat, Dargeçit ve İdil'de, 400'e yakını Nusaybin'de, 400'e yakını da Mardin'de oturmaktadır. Bunun dışında Savur'a bağlı Dereçi (Kılıt) köyünde 3 aile ve Ömerli ilçe merkezinde 1 aile yaşamaktadır.

Din ve geleneklerine son derece bağlı olduğunu gözlemlediğimiz Süryanilerin bütün yaşam tarzlarında kilisenin etkisi görülmektedir. Değişen hayat şartlarına rağmen nişan, nikâh, evlenme merasimlerinin, aile veya çocuk yetiştirme uygulamalarının kilisenin belirlediği sır ve sınırlara uygun olarak gerçekleştirildiği görülmektedir.

Süryani inancına göre evlilik, mümin kadın ve erkeğin neslin devamını sağlamak üzere özel duaların bereketiyle kutsal bir şekilde birleştikleri, birlikte oldukları, mensubu oldukları Süryani Kilisesinin yedi kutsal sırrından biridir. Evlilik; Allah'ın Kitab-ı Mukaddes'te "Adem'in yalnız olması uygun değildir; kendisine uygun bir yardımcı yaratacağım" (Tekvin, 2.18) diyerek dünyanın başlangıcından beri kurduğu doğasal bir yasadır.

Modern zamanlarda türlü saikler din ve geleneksel yaşamın değişmesine, aşınmasına yahut kaybolmasına neden olmaktadır. Kökü bin yıllara dayanan Süryanilerde durum, kilise otoritesine ve etnik aidiyete bağlılıktan gelen sebeplerle modernite etkisine meydan okumaya devam etmekte ise de, kimi uygulamaların küçük çaplı değişimlere uğradığı görülmektedir. Aşağıda işaret edileceği gibi, başka dine mensup biriyle evlenme, Batılı ülkelere göç edenlerin kilise yaşama rağmen boşanmaları vs. bu türden örneklerdir.

Süryanilerde evlenme kilisenin belirlediği sınırlar dâhilinde gerçekleşmekle birlikte, Müslümanlarla aralarındaki komşuluk ilişkileri sebebiyle kimi uygulamalarda birtakım benzerlikler de görülmektedir.

Bu makalede, günümüz Mardin Süryanilerinin evlenme gelenekleri, aile kurumu ve bunlar karşısında, genel anlamda gelenek ile karşıtlık ve ondan kopuşun; bireysel, toplumsal ve politik yaşam alanlarının tamamındaki dönüşümü ya da değişimi anlamına gelen modernite etkisi incelenmeye çalışılmış, konuyla ilgili literatürün dışında, Mardin ve Midyat kent merkezleri ile kırsalında yaşayan bazı Süryanilerle de yüz yüze görüşülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Süryaniler, Evlenme, Gelenek, Aile, Tur Abdin

Giriş

“Süryani” sözcüğü mezhepsel bir kavram olmayıp etnik bir kavramı ifade etmektedir. Hıristiyanlığın Ortodoks mezhebinde yer alan Süryaniler kendilerini ayrı bir millet olarak görmekte olup Sâmi kökenlidirler. Mezopotamya’daki tarihleri 5-6 bin yılı bulan Süryanilerin bölgedeki tarihini Milattan önce ve sonra olarak ikiye ayırmak gerekmektedir. Milattan önceki dönemde Süryaniler, uzun sayılacak süreç içinde birçok imparatorluklar, devletler, siteler kurmuşlar ve değişik isimlerle anılmışlardır. İkinci süreç, Hıristiyanlığın ortaya çıkmasıyla birlikte başlamış ve Süryani adı da bu dönemde duyulur olmuştur. Süryaniler Hıristiyanlığa geçiş yaparken putperestlikte kalan soydaşlarından ayırt edilebilmeleri için isim değişikliğine gitmişlerdir. Bütün Süryani milleti aynı anda Hıristiyanlığı kabul etmemişler ve Hıristiyanlığa geçiş yapanlara Süryani (Suryoye) adını vermişlerdir.

Etnik, dinsel, kültürel grup adlandırmaları Süryanilerde olduğu gibi, genellikle grubun kendi kendini adlandırması ve başkalarının onları tanımlamaları şeklinde olmak üzere, iki şekilde olmaktadır. İlk Araplar ve daha sonra Türkler tarafından “Süryani” denilen bu grup, kendilerini “Suryoyo” (çoğulu Suryoye) ya da “Suroyo” (çoğulu Suroye); aynı bölgede yaşayan Kürtler, kendilerini Hıristiyan anlamında “fileh” ya da “fille”, bölgedeki Araplar da onları İsa’nın doğduğu köy olan Nasıra köyünden dolayı “Nasrani” olarak adlandırmaktadır (Özmen, 2006, s. 166).

Çalışmayı hazırlarken görüşme yaptığımız Akyüz’e göre, “güvenilir kaynaklara bakıldığında geçen yüzyıl öncesine kadar Diyarbakır vilayetinde 259 Süryani köyü varken bugün aynı bölgede 10-15 kadar köy ve büyük çapta maddi kültür varlıkları kalmıştır.¹

Süryanilerin evlilik sırası ve öncesine ilişkin adetleri genel olarak şu şekilde özetlenebilir: “İlk olarak damat adayı ailesiyle birlikte, gelin adayını görmek için onun evine gider, erkek tarafının kızı beğenirse aile sonraki bir gün papazı alıp gelin evine gider ve söz keserler. Söz sırasında erkek tarafı kıza altın haç ve yüzük takar. Düğün öncesinde kız evinde kına gecesi düzenlenir, nikâh günü ise gelin ve damat önce günah çıkarmak için birlikte kiliseye giderler. Önce resmi nikâh kıyılır ardından ise dini nikâh için kiliseye daha sonra da düğün için düğün salonuna gidilir. Dini nikâh sırasında çiftlerin sağdıcı olan kişiler çiftin vaftiz babaları olmak zorundadır. Dini nikâhtan sonra tebrik sırasında kilisede takılar takılır. Gelin eve gelirken içi çerezle bozuk para dolu testi kırılır, geline bıçakla haç işareti çizdirilir, aydınlık bir geleceklere olsun diye ayna ve aynı zamanda gelin içeri girerken kapının üstünde İncil tutulur. Bütün bu aşamalarda dikkat çekici olan dinin, din adamların ve kilisenin bir biçimde bulunmasıdır. Sadece bu bile Süryanilerde kilise, din adamı ve din üçlüsünün sosyal yaşamdaki etkisini göstermeye yeterli bir örnektir.” (Bkz., Özmen, 219-223)

Günümüz Mardin Süryanilerinde Evlenme Gelenekleri

1. Kız İsteme

İnançlarıyla ön plana çıkmış birçok toplumda olduğu gibi Süryanilerde de evlilik kurumunun temelini, din oluşturmaktadır. Ancak inançla birlikte bölgesel yapı ve gelenekler de evlilik kurumunun şekillenmesinde önemli bir etkiye sahiptir. 19. yüzyılda Mardin Süryanilerinde evlilik evlenecek taraflardan çok ailelerin karar ve rızasıyla gerçekleşmekteydi. Beşik kertmesi ve görücü usulü Süryani evliliklerinde sık rastlanan durumları (Özcoşar, 2005, s. 196). Süryani Kiliselerinin evlilik konusunda önemli bir işlevi de evlenmek isteyen kişilerin ailelerinin birbirleri hakkında gerekli bilgi ve referansları sağlamasıdır. Çoğunlukla evlenecek kişilerin aileleri müstakbel dünürleri hakkında bilgi alır ve evlilik papazlardan olumlu referans alındıktan sonra gerçekleştirilmektedir.

¹ Gabriyel Akyüz, Mardin Süryani Kadim Kırklar Kilisesi Papazı, Midyat’ta 04.05.2012 tarihli görüşme

Midyat'ta bilgilerine başvurduğumuz ve eski ve yeni evlilik uygulamalarının bir mukayesesini yapmasını istediğimiz Süryani Leyla Onar şunları söylemiştir:

“Önceleri aileler kızını görüp beğenirdi ve arzu üzerine kızın ailesine danışılıp “biz kızımızı sevdi, beğendik sizde uygun görürseniz arzu üzerine gelip kahvenizi içeceğiz” denirdi. Aileler çocuklarına beğendikleri bir kızını tavsiye edip isterlerdi. Önceleri öyleydi ancak devir değişti. Günümüzde görücü usulü evlilik terk edildi. Şu an gençler kendileri birbirlerini görüp beğenip evleniyorlar. Kız istemeye papaz eşliğinde gidilirdi. Eskiden öyleydi ancak şimdi bu da terk edildi. Kız istemeye gidilirken bazı hazırlıklar yapılmaktadır. Evlerde hamurdan haç şeklinde çörekler pişirilip hazırlanır ve kız evine götürülür. Bu çöreği kirve tarafıyla damat tarafı aralarında çekiştirip en büyük parçayı kim kopartırsa onu daha güçlü olduğu ortaya çıkar. Papaz bunun üzerine dua okuyup yüzükleri takar. Süryanilerde başlık parası eskiden vardı ancak otuz-kırk yıldır kalkmış durumda. Başlık parası bizde kızını para karşılığında satmak gibi olduğundan günahdır.”²

2. Nişan

Geçmişte erken evlilik yaygın olup evlilik yaşı erkekler için 14, kadınlar için 12 olabilmekteydi. Kızlar daha genç yaşta evlendirilirken, genellikle erkeklerin kadınlardan daha büyük olması tercih edilirdi. Ancak bazı istisnai durumlar da olabilmekteydi. Midyat'ta 24 yaşında bir kadının 14 yaşında bir çocukla evlendirildiğinden bahsedilmektedir. Bu evlilikte evlenen kişilerin kendi rızasından çok, ailelerinin birbirleriyle olan ilişkilerinden kaynaklanan sosyal bir zorunluluğun etkili olması muhtemeldir. Tarafların anlaşması üzerine belli bir nişanlılık dönemi yaşanır. Nişanlılık süresi bazı yerlerde yedi yıldır. Uzun sayılabilecek bu süre, muhtemelen ailelerin çocukları çok küçük yaşlarda nişanlamalarından kaynaklanıyordu. Ailelerin kendi istekleri dışında evlenmeye müsaade etmemeleri, kız kaçırma olaylarına sebep olabiliyordu. Bu tür olaylarda taraflar arasında yaşanan sorunlar bazen patriğin araya girmesiyle bile çözülemezdi (Özcoşar, 2005, s. 196). Kız istendikten sonra papaz nişan yüzüklerini ve haç kolyeyi takar daha sonra namaz kıyıp dua okurdu. Evlenecek kişiler birbirlerini daha iyi tanımak için bir süre nişanlı kalırlardı. Daha sonra kilisede nikâh yapılır ve bütün misafirler kiliseye davet edilirdi. Nişan eskiden gelinin evinde oluyor ve damat masrafları karşılıyordu ancak günümüzde her iki taraf da ortaklaşa masrafları karşılamakta nişan kız evinde ya da salonlarda yapılmaktadır (Akyüz).

3. Mehir

Geçmişte Süryani geleneklerine göre yapılan evliliklerde görülen ilginç bir durum Mardin'de tüm Hıristiyanlar gibi Süryanilerin de İslâmî bir kural olan, mehri benimsemiş olmalarıdır. Osmanlı fethinin ilk yüz yılında Mardin Hıristiyanları arasında yaygın olduğunu bildiğimiz mehir, muhtemelen İslam hâkimiyetinden sonra gayrimüslimler arasında yaygınlaşmış bir gelenektir. 19. yüzyılda Mardin'de gayrimüslimler arasında mehir 3.000 kuruş gibi yüksek miktarda olabiliyordu (Özcoşar, 2005, s. 197). Günümüzde mehir uygulaması hiç görülmemektedir (Onar Z.).

4. Nikâh ve Düğün Töreni

Nişandan sonra nikâh ve düğün törenleri kilisede yapılmaktadır. Belli bir süre nişanlı kalan çiftlere medeni nikâh kıyıldıktan sonra dini nikâh kıyılmaktadır. Düğün günü belirlendikten sonra bütün cemaatin katılımıyla büyük bir nikâh töreni yapılmakta, kilisede

² Leyla Onar (50), ev hanımı, Midyat'ta 03.06.2012 tarihli görüşme

kutsal evlilik bağı için gereken nasihat edilip kadın ve erkeğe görevleri anlatılmaktadır. Evlendikten sonra boşanma yoktur (Akyüz).

Düğünün Pazar günü olması şart olmakla birlikte ancak mazeretli bir durum olduğunda diğer günlerde de yapılabilir. Çarşamba ve Cuma günleri İsa Mesih çarmıha gerildiği için, o günler hüzünlü olduğundan ve oruçlu tutulduğundan bu günlerde düğün olmaz” (Akyüz). Eskiden düğünler evlerde yapılır, kızın babası veya abisi gelini damada teslim ederdi. Günümüzde ise damat ve gelin kilisede bir araya gelir nikâhtan sonra da beraber evlerine gitmek üzere kiliseden ayrılırlar. Süryanilerde geline Müslümanlardaki gibi kırmızı kuşak bağlama olayı yoktur. Düğün öncesi çeyiz sergileme âdeti yoktur. Kına gecesi Cumartesi’yi Pazar’a bağlayan gece yapılır. Geçmişte önce dini nikâh daha sonra resmi nikâhın yapılması önemliydi ancak günümüzde tam tersi uygulanmaktadır” (Onar).

Günümüzde düğünler salonlarda yapılmaktadır. Düğün yemekleri yapılır, çerezler dağıtılmak üzere küçük poşetlerde hazırlanır, kız için çeyiz hazırlanır. Kızın babasının maddi durumu iyi ise o da maddi katkıda bulunur. Leyla Onar, “örneğin bizim maddi durumumuz iyi olduğu için iki kızımızda da biz salon tutup nişan yaptık ve daha Midyat’ta olmayan bir örf ve âdeti ilk biz başlattık. Bunun dışında düğünde silah sıkma eskiden vardı günümüzde terk edilmiştir. Geçmişte düğün yemeği için hayvanlar kesiliyordu, bunun dışında kemeçeci getiriliyordu. Şu an ise düğün salonları tercih ediliyor. Geçmişte aynı evin içinde yaşayan aile içerisindeki kadın ve erkekler ayrı sofrada yemeğe otururlardı. Örneğin ben kendim kayınbabamla aynı sofrada yemeğe oturamazdım görünümle beraber ayrı bir sofrada oturup yemeğimizi yerdik. Günümüzde ise artık hep beraber aynı sofrada yemek yeniliyor” demektedir.

Hıristiyanlığın etkisi evliliklere yansımıştır. Bu nedenle “düğünler kutsal gün olan Pazar günü yapılmaktadır. Aynı zamanda evlilikler de kilisenin onayıyla gerçekleştirilir. “Önce resmi nikâh kıyılmasına rağmen metropolit tarafından dini nikâh yapılmadıkça evlilik gerçekleşmiş sayılmaz. Süryani topluluğunda dinin sosyal yaşamı üzerindeki yoğun ve sık sık kısıtlamalara dönüşen etkisi nadir de olsa din değiştirmelerin nedeni olmaktadır” diyen Akyüz, “resmi nikâh yapılmadan kilisede nikâh kıyılmadığını” belirtmektedir.

5. Süryani Olmayanlarla Evlenme

Süryanilerin diğer gruplarla aralarındaki sınırların en fazla netleştiği sosyal kurum evliliğdir. Geniş ailenin hâkim olduğu Süryanilerde Müslümanlarla evlilik görülmemektedir. Diğer gruplara mensup kişiler ile evlenmemesi sonucunda diğer gruplarla herhangi bir akrabalık ilişkisinin kurulması da engellenmiş olmaktadır. Bu durum din temelli bir etnik grup olarak görülen Süryanilerin aynı zamanda kendilerince geniş bir aile olarak görülmesine sebep olmaktadır. Başka bir deyişle birçok etnik grupta, grubun varlığının nedeni olarak gösterilen ve sıklıkla varsayılan ata üzerinden kurulan sanal akrabalık yerine Süryanilerde gerçek bir akrabalık bağı etnik kimliğin oluşmasının önemli bir sebebi olarak ortaya çıkmaktadır. Süryani etnisitenin oluşmasında dini motiflerin etkinliğinin sosyal yaşama etkisinin önemli bir yönünü Müslümanlar yanında Ermeni, Keldani gibi diğer Hıristiyan topluluklarla da evlenmemesi oluşturmaktadır. Bu yönüyle soyut düzeydeki mezhep farklılıkları sosyal yaşamda tezahür ederek somutlaşmakta ve Süryani olmayan Hıristiyan grupların ötekiliği sürekli kılınmaktadır. Farklı mezheplere yönelik evlilik yasağının gruplar arası sosyal ilişkilerin zayıf olmasından kaynaklanmadığına yönelik örnekler de mevcuttur. Örneğin Mardin merkezde yaşayan ve bütün ibadetlerini Süryani kilisesinde gerçekleştiren, hatta kilisede birçok görevler üstlenen, kendisini Süryani olarak tanımlayan bir genç Süryani bir kadınla evlenmek istemiş ancak Süryaniler buna karşı çıkmıştır (Özmen, 2006, s. 219).

6. Yakın Akraba ile Evlenme

Bölgedeki Süryani nüfusundaki dramatik değişikliğin sosyal yaşama etkisini de evlilik örneğinde görmek mümkündür. Süryanilerdeki yerleşik adet birinci derecede akrabalar arasında, kardeş sayıldıkları için, evliliğin dinen yasak olmasıyken, 1980'lerden sonra bölgedeki Süryani nüfusunun azalması nedeniyle bu âdete riayet edilmemesi gerekmiştir. Bu yasağın dini bir yasak olması ancak nüfus değişikliği sonucunda onun da değişikliğe uğraması sosyal gerekliliklerin dini adetleri değiştirici gücüne de bir örnektir (Özmen, 2006, 220).

7. Çok Eşlilik

Süryanilerin çok eşli olmaları kilise tarafından yasaklanmıştır. Örneğin, yakın zaman önce bir Süryani erkek, ikinci bir kadınla evlenmek istemiş ancak bunun dinen yasak olması nedeniyle Müslümanlığa geçmiş ve ikinci bir kadınla evlenmiştir. İkinci eş ve boşanmaya yönelik bu kesin yasakların gerekçesi olarak iki kişinin evlendikleri andan itibaren tek kişi oldukları için eşlerin birbirlerine karşı davranışlarının saygılı olması gerektiği dile getirilmektedir (Akyüz). Süryanilerde çok eşlilik kesinlikle yoktur. Ancak eşin vefat etmesinden sonra bir başkasıyla evlilik yapılabilir (Onar).

8. Evlenmeleri Yasak Olanlar

Süryani inancına göre evliliği engelleyici dört etken bulunmaktadır. Bunlar: Ruhsal yakınlık, fiziksel akrabalık, kölelik ve din değiştirmedir. Ruhsal yakınlık; sütkardeşliği, vaftiz kirveliği ve nikâh sağdıçlığını kapsamaktadır. Buna göre; aynı kişiden süt emmiş kadın ve erkek evlenemezler. Yine vaftiz olan çocuğu taşıyan kişi (Kirve/Karibo) o çocuğa baba olduğundan, kirve çocukları birbirleriyle evlenemezler. Ruhsal anlamda nikâh sağdıçlığı da vaftiz kirveliği ile aynı içeriği taşıdığından, aralarında bu tür ilişki bulunanların evlenmeleri yasaktır (Akyüz). “Farklı dinden olanların evlenmesi konusunda Süryaniler, hem Müslüman, hem Yahudi hem de başka mezhepleri kastetmektedirler. Müslümanlarla evlenen kadınlar büyük ihtimalle din değiştirmek zorunda kalıyorlardı. Hıristiyanlığın farklı mezhepleri arasında da evlilik hoş karşılanmayan bir durum olarak kabul edilmesine rağmen, örneklerine rastlanmaktadır. Ancak bunu 19. yüzyıla has bir durum olarak kabul etmek gerekir. 19. yüzyılda misyonerlik faaliyetleri sonucu hemen her ailede bir Katolik veya Protestan'ın ortaya çıkması, farklı mezheplerin birbirleriyle evlenmesini doğal karşılanır hale getirmiştir (Özcoşar, 2005, s. 197). Günümüzde ise özellikle Batı ülkelerine göç etmiş olanlar başta olmak üzere farklı din veya mezheplerden evlilik konusunda bu kuralın aynı katılıkla devam etmediği ve daha esnek bir anlayışın hâkim olduğu görülmektedir.

Kiliseye göre akraba evliliği yapmak halaoğlu, teyze oğlu, dayıoğlu ve özellikle amcaoğluyla evlenmek yasaktır. Leyla Onar konuyla ilgili olarak; “günümüzde ise kilise akraba evliliğine izin veriyor. Kültürümüzün değişmesiyle artık akraba evliliği yapılmaktadır. Örneğin ben kendi kızımın akraba evliliği yapmasına karşı olmama rağmen halasının oğluyla evlendirdik. Artık halkımızda yavaş yavaş halaoğluna, dayıoğluna kız vermeye başlamıştır” demektedir. Aynı kişi başka dinden evlilikler konusunda; “bir Süryani ile bir Müslüman evlenemez. İncil “benden olmayan bana olmaz” diyor yani yasaktır. Evlenseler bile sonu boşanmayla neticeleniyor. Ancak din değiştirirlerse o zaman evlenebilirler” demektedir.

9. Yurt Dışından Evlilikler

Bölgedeki Süryani nüfusunun azalması ve birinci derece akrabalar arasında evlilik yasağının olması sonucunda günümüzde bölge Süryanilerinin eşlerini sıklıkla Suriye'deki

Süryani cemaatinden buldukları görülmektedir. Benzer bir biçimde İstanbul ve Avrupa'daki Süryani cemaatleri ile bölge Süryanileri arasında da evlilikler artmıştır. Suriyeli Süryani kadınların bölge Süryanileriyle evlenme nedenini tamamen ekonomiktir. Çünkü Suriye'de Süryanilerin dinsel açıdan daha rahattırlar. Suriye'deki Süryanilerle yapılan evlilikler görücü usulüyle olmaktadır. Aynı etnik grup olmalarına karşın Suriye ve Türkiyeli Süryaniler arasında kültürel farklılıklar fazla olduğundan evliliklerde sorunlar çıkabilmektedir. Süryani kadınlar arasında da Suriyeli gelinlere yönelik bir tepkinin varlığından söz edilebilir. Mardinli kadınlar Suriye'den alınan gelinlere karşı memnuniyetsizliklerini onlar hakkında "Arap" olduklarını ve "yemek ve eğlenceden başka bir şey düşünmediklerini, kocaları ölse bile bigudiyle dolaştıklarını" söyleyerek göstermektedir. Günümüzde toplulukların nüfusunun oldukça azalması nedeniyle Ortodoks, Protestan ve Katolik Süryani ve Ermeniler aynı kilisede ayin yapmalarına karşın aralarındaki mezhepsel ve etnik farklılıkları sürdürmektedirler. Bu farklılıklar sosyal hayatta yansımalarını bulmakta ve örneğin birbirleriyle evlilik yapmakta hala çekinceler taşımaya devam etmektedirler. Bu konuda Ortodoksların diğer gruplardan çok daha katı bir yaklaşım içinde olduğu görülmektedir. Ortodoksların tersine Ermeniler diğer Hıristiyan gruplardan kişilerle evlenme konusunda daha rahat davranmaktadırlar. Bunu önemli bir nedeni bölgedeki Ermeni nüfusunun yok denecek kadar az olması nedeniyle kendi gruplarından evlenecek insan bulmalarının neredeyse imkânsız hale gelmesidir (Özmen, 2006, s. 221).

10. Evliliğin Sona Ermesi

Süryanilerde evlilik konusunda yerleşik olan temel uygulamalardan biri evli çiftlerin boşanmasının yasak olmasıdır. Boşanma yasağının tek istisnası kadının zina yapmasıdır. Ancak boşanma konusunda Tur Abdin'deki Süryaniler ile Avrupa'daki Süryaniler arasında bir farklılaşma yaşanmaya başlamış ve Avrupa'daki Süryaniler arasında boşanma vakalarına nadir de olsa rastlanmaya başlamıştır. Geleneklere göre birinci eş vefat etmeden yeni bir evliliğin yapılmaması Süryanilerde yasaktır. Örneğin, yedi yıl önce Basıbrin köyünde birisi evlenmiş ancak ilk gece eşinin akıl hastası olduğunu öğrenince cinsel ilişkiye girmemiş fakat nikâh yaptığı için yedi yıl boşanamamış, ancak 2004 yılında Metropolit boşanmasına izin vermiştir (Özmen, 2006, s. 221). Süryani inancında zina ve ölüm dışında boşanma yasaktır. Geçmişte, eşler arasında sorunlar ortaya çıktığında ruhanilerin ve akrabaların araya girmesiyle, sorunun bir şekilde giderilmesine çalışılırdı. Sorun çözülmediği durumlarda eşlerin boşanmadan, ayrı yaşamaları söz konusu oluyordu. Evlilik dışı ilişkiler; Mardin gibi küçük bir yerde çok fazla rastlanmayan hadiselerdendir. İncelenen mahkeme kayıtlarında evlilik dışı ilişkilerle ilgili sadece bir belge bulunmuştur (Özcoşar, 2005, s. 197). Bu konuda Zekiye Onar, "Süryani bir baba, kızını zorla evlendiremez. Zorlama yoktur bunun sebebi de bizde boşanma olmadığı için ve kızın rızası olmadığında bize göre büyük bir günah olduğundan evlilik konusunda zorlama olmaz. Süryaniler ancak eşi zina yaptıysa veya bir hastalığı varsa boşanabilirler" demektedir.

Sonuç

Günümüz şartlarında yapılan Süryani evliliklerinin çoğu oldukça modern usullerle gerçekleşmektedir. Her şeyden evvel evlilik evlenecek olan çiftin birbirini sevmesi ve birbiriyle anlaşması sonucunda, ailelerin rızası dâhilinde yapılmaktadır. Mardin merkezde genç kızlarda evlilik yaşı ortalaması 20'nin üstünde olup evliliklerin çoğunluğu 20-25 yaşları arasında gerçekleşmektedir. Bu oran köylerde ve her toplumda olduğu gibi Süryani toplumunda kırsal kesimlerde 20 yaşın altına düşmektedir. Evlilikte geleneksel usullerden biri olan beşik kertmesi, ortadan kalmakla birlikte görücü usulü kimi yerlerde varlığını sürdürmektedir. Bütün bu uygulamalar kilisenin yedi sırrından biri kabul edilen evlilik bağının kutsiyeti çerçevesinde sürdürülmektedir. Değişen hayat şartları ve modern zamanların kuşatıcı,

başkalaştırıcı etkisine rağmen genelde Tur Abdin, özelde Mardin ve Midyat'taki Süryani evlenme gelenekleriyle geçmişteki gelenekler arasında fazlaca değişim görülmemektedir.

KAYNAKÇA

AKYÜZ Gabriel, Mardin Süryani Kadim Kırklar Kilisesi Papazı, Mardin'de 04.05.2012 tarihli görüşme.

Kitab-ı Mukaddes

ONAR, Leyla (50), Midyat'ta 03.06.2012 tarihli görüşme.

ONAR, Zekiye (80), Ev hanımı, Midyat'ta 03.06.2012 tarihli görüşme

ÖZCOŞAR, İbrahim. (2006). *19. Yüzyılda Mardin Süryanileri*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Kayseri.

ÖZMEN Abdürrahim. (2006), *Tur Abdin Süryanileri Örneğinde Etno-Kültürel Sınırlar*, Basılmamış Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Etnoloji Anabilim Dalı, Ankara.